

SUN'IY INTELLEKT VOSITALARIDAN FOYDALANGAN HOLDA INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING RAQAMLI KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI

Abdulhamidov Abrorbek A'zamxon o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi hodimi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15266838>

Annotatsiya: Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash yo'llari yoritilgan. Sun'iy intellekt asosidagi platformalar — ChatGPT, Grammarly, ELSA Speak va shunga o'xshash vositalar orqali o'qituvchilar dars jarayonini takomillashtirish, dars tayyorlash vaqtini tejash, baholashni avtomatlashtirish, shuningdek, o'z ustida ishlash bo'yicha imkoniyatlarga ega bo'ladi. Maqolada ushbu texnologiyalarning amaliy qo'llanilishi, duch kelinayotgan muammolar va ularni bartaraf etish strategiyalari keng yoritilgan. Xulosa o'laroq, sun'iy intellekt – zamonaviy o'qituvchining yordamchisidir degan fikr ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, ingliz tili, raqamli platforma, o'qituvchi, kasbiy rivojlanish, texnologiyalar.

XXI asrda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim sohasiga ham tubdan ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, so'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining keng qo'llanilishi o'qitish va o'rganish jarayonlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bugungi kunda ingliz tili o'qituvchilari nafaqat til o'rgatish bo'yicha, balki raqamli vositalardan samarali foydalanish, onlayn resurslarni integratsiya qilish, o'quvchilarning mustaqil o'rganish motivatsiyasini oshirish borasida ham yuqori malakaga ega bo'lishi lozim. Aynan shu nuqtai nazardan olib qaralganda, ingliz tili o'qituvchilarining raqamli kompetentligini shakllantirish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri sanaladi.

1. Raqamli kompetentlik tushunchasi va uning ahamiyati

Raqamli kompetentlik bu – shaxsning raqamli texnologiyalarni tanlash, ulardan foydalanish va ularni samarali tarzda tatbiq etish qobiliyatidir. O'qituvchi uchun bu kompetensiyalar quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

Interaktiv platformalardan foydalanish;

Onlayn o'quv resurslarini yaratish va ulardan foydalanish;

Sun'iy intellekt asosidagi vositalarni darsga qo'shish;

Axborot xavfsizligini ta'minlash;

Dasturiy vositalar bilan samarali ishlash.

Bugungi ingliz tili darslarida bu kompetentliklar o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, o'qituvchi esa o'z kasbiy faoliyatini innovatsion uslubda olib boradi.

Shuningdek, raqamli kompetentlik zamonaviy o'quvchining ehtiyojlariga moslashish, moslashuvchanlik va ijodiy yondashuvni talab etadi. Ingliz tili o'qituvchisi uchun bu, ayniqsa, ingliz tilidagi autentik materiallar bilan ishlash, o'quvchilarga zamonaviy multimedia vositalari yordamida dars o'tish, shuningdek, talabalarning o'z-o'zini baholash jarayonini raqamli vositalar orqali olib borish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Raqamli kompetentlik faqat texnologiyani bilish emas, balki undan pedagogik maqsadlarda to'g'ri foydalanish sanaladi.

2. Sun'iy intellekt vositalari va ularning imkoniyatlari

Sun'iy intellekt texnologiyalari quyidagi vositalar orqali ingliz tili o'qituvchilariga yordam berishi mumkin:

ChatGPT: Savol-javob mashqlari, matn tahlili, esse yozish bo'yicha tavsiyalar yaratishda qo'llaniladi;

Grammarly: Imlo va uslubiy xatolarni aniqlash va tuzatishda foydalidir;

Quillionz: Matnga asoslangan testlar va savollar yaratishda ishlatiladi;

Kahoot va Quizizz: Onlayn viktorinalar, interaktiv mashg'ulotlar uchun;

Google Translate va DeepL: Matn tarjimai va izohlar berishda yordam beradi.

Bu vositalar yordamida o'qituvchi darsni nafaqat qiziqarli, balki texnologik jihatdan boyitilgan holda olib boradi. O'quvchilarning ham darsga bo'lgan e'tibori oshadi.

Qo'shimcha ravishda, SI asosidagi audio-analiz vositalari (masalan, ELSA Speak) talaffuzni mashq qilish, yozuvni avtomatik ravishda tahlil qilish (Hemingway App), va interaktiv AI o'yinlar (Kuki AI, Replika) orqali o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Bu kabi vositalar o'qituvchilarga dars jarayonida talabalarni faol jalb etishga yordam beradi va ularning o'z ustida ishlashga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

3. Ingliz tili o'qituvchilarining SI vositalaridan foydalanishdagi qiyinchiliklari

Ko'plab ingliz tili o'qituvchilari sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda quyidagi muammolarga duch keladilar:

Texnik savodxonlikning yetishmasligi;

Internet infratuzilmasining zaifligi;

Tegishli o'quv-metodik qo'llanmalar yetishmasligi;

O'quvchilarning raqamli vositalarga qarshi bo'lgan passiv munosabati.

Bularning barchasi o'qituvchilarning raqamli kompetentligini shakllantirishni murakkablashtiradi. Shu bois, maxsus treninglar va metodik seminarlar tashkil etish zarurati tug'iladi.

Bundan tashqari, ba'zida SI vositalarining noto'g'ri ishlashi, noto'g'ri tarjimalar yoki grammatik izohlar berishi ham muammo bo'lishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchilarning SI vositalarini tanqidiy fikrlash orqali baholay olishi va ular bilan ehtiyotkor ishlashi muhimdir. Bu esa o'qituvchining faqat texnologiyani bilishi emas, balki undan to'g'ri foydalanish madaniyatiga ega bo'lishini ham talab etadi.

Shuningdek, o'quvchilar bilan guruhli ishlashda SI asosida baholash tizimlarini joriy qilish mumkin. Misol uchun, Google Classroom yoki Microsoft Teams kabi platformalardagi AI tizimlari o'quvchilarning faolligini, topshiriqlarni bajarganlik darajasini kuzatib borish va avtomatik hisobot tayyorlash imkonini beradi. Bu esa o'qituvchiga ko'proq individual yondashuvni ta'minlaydi.

Virtual haqiqat (VR) texnologiyalari ham ingliz tili darslariga integratsiya qilinmoqda. Masalan, o'quvchilar ingliz tilida muloqot qilish uchun virtual sayohatlarga chiqishlari mumkin. Bu uslub o'quvchining tilni real kontekstda qo'llashini rag'batlantiradi va mustahkamlaydi.

Xulosa: Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish – ingliz tili o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishida yangi imkoniyatlar eshigini ochadi. Bu texnologiyalar o'qituvchini faqat bilim beruvchi emas, balki innovator, yo'l boshchi, motivatorga aylantiradi. Muammo va qiyinchiliklar mavjud bo'lishiga qaramay, ular bosqichma-bosqich hal etilmoqda. Asosiysi,

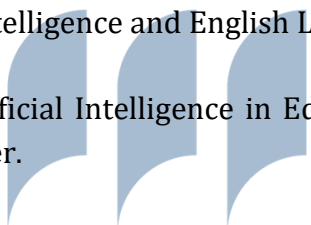
o'qituvchi o'z kasbiga sadoqatli, yangilikka ochiq va doimiy o'rganishga tayyor bo'lishi lozim. Sun'iy intellekt – bu tahdid emas, balki kasbiy yetuklikka olib boruvchi imkoniyatdir.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Anderson, T. & Dron, J. (2014). Teaching Crowds: Learning and Social Media. AU Press.
2. Kukulska-Hulme, A. (2020). Mobile Assisted Language Learning and AI: Future Prospects. British Council.
3. Selwyn, N. (2019). Should Robots Replace Teachers? AI and the Future of Education. Polity Press.
4. Richards, J. C. & Farrell, T. S. C. (2005). Professional Development for Language Teachers: Strategies for Teacher Learning. Cambridge University Press.
5. UNESCO (2023). Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris.
6. Baker, T. (2021). Artificial Intelligence and English Language Teaching: Preparing for the Future. Cambridge Assessment.
7. Ahmad, K. et al. (2019). Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. Springer.

INNOVATIVE
ACADEMY